

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Основи економічної теорії

Шифр та назва спеціальності

054 – Соціологія

Інститут

ННІ соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Соціологія управління

Кафедра

Загальної економічної теорії (208)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Загальна, Обов'язкова

Семестр

4

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Максименко Яна Анатоліївна

Iana.Maksymenko@khpі.edu.ua

Канд. екон. наук, доцент, професор кафедри загальної економічної теорії

Досвід роботи - 31 рік. Автор понад 120 наукових та навчально-методичних робіт.

Провідний лектор з дисциплін: «Економічна теорія», «Основи економічної теорії», «Міжнародна економіка», «Мікроекономіка», «Світова економічна динаміка».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](http://web.kpi.kharkov.ua/oet/pr-vukl-sklad-uk/)

web.kpi.kharkov.ua/oet/pr-vukl-sklad-uk/

Загальна інформація

Анотація

В курсі висвітлюються методологічні основи: предмет, метод і еволюція економічної теорії, економічні системи і власність, теоретичні основи ринкової економіки. Послідовно розглядаються теорія попиту і пропозиції, підприємства і підприємництва, конкуренції. Розкриваються закономірності функціонування національної економіки та основи світової економіки, міжнародні економічні відносини та їх регулювання.

Мета та цілі дисципліни

поглиблене комплексне вивчення і змістовне оволодіння знаннями законів, тенденцій, загальних закономірностей та усвідомлення проблем сучасного економічного розвитку суспільства, шляхів підвищення ефективності використання обмежених економічних ресурсів і досягнення максимальних результатів;

оволодіння студентами теоретичними знаннями, які служать основою для вивчення інших економічних дисциплін, а також розуміння процесів, що відбуваються в економічному житті держав з різними соціально-економічними системами;

одержання практичних навичок з фундаментальних питань економічної теорії.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, реферат, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях (ЗК-1).

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК-8).

Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК-10).

Результати навчання

PH18. Знати суть основних економічних категорій: вміти надавати наукову інтерпретацію економічним явищам та процесам, що відбуваються в Україні та світі; знати теоретичні та методологічні основи менеджменту.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Правознавство

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Використовуються: відповіді на питання, дискусія, наукові повідомлення з окремих питань теми, виступи з доповідями, рішення практичних завдань і вправ, тестів.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.

1. Предмет економічної теорії і її функції. 2. Проблема вибору. Крива виробничих можливостей і її аналіз. 3. Поняття альтернативних витрат. 4. Методологія економічної теорії. Нормативна і позитивна економіка. Загальнонаукові та специфічні методи.

Тема 2. Економічні системи і власність.

1. Економічна система: сутність, типи. 2. Економічний зміст та система форм власності. 3. Трансформація відносин власності.

Тема 3. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи.

1. Товарне виробництво. Товар та його властивості. Виникнення грошей. 2. Ринок: сутність, структура, функції. Ринкова інфраструктура. 3. Попит. Закон попиту. Детермінанти попиту. 4. Пропозиція. Закон пропозиції. Детермінанти пропозиції. 5. Ринкова рівновага. 6. Еластичність попиту та пропозиції: визначення, види, фактори, значення.

Тема 4. Теорія виробництва та теорія витрат.

1. Підприємство та фірма в економічній системі. 2. Економічні витрати. Прибуток та його різновиди. 3. Витрати фірми в короткостроковому періоді. 4. Витрати виробництва в довгостроковому періоді.

Тема 5. Основи теорії ринкових структур.

1. Характеристика ринку досконалої конкуренції. Максимізація прибутку у короткостроковому та у довгостроковому періодах. 2. Характерні риси чистої монополії. Максимізація прибутку в чистій монополії. Економічні наслідки монополізації ринку. 3. Сутність монополістичної конкуренції. Максимізація прибутку в умовах монополістичної конкуренції. 4. Характеристика олігополії. Сутність та моделі олігополістичного ціноутворення.

Тема 6. Доходи, їх формування та розподіл.

1. Доходи: види, джерела, розподіл. 2. Диференціація доходів. Крива Лоренца. Коефіцієнт Джині.

3. Соціальний аспект нерівності доходів.

Тема 7. Суспільне відтворення. Основні макроекономічні показники.

1. Суспільне відтворення: сутність, види. 2. Основні макроекономічні показники. 3. Методи розрахунку макроекономічних показників.

Тема 8. Макроекономічна рівновага .

1. Сукупний попит і сукупна пропозиція. Фактори, що на них впливають. 2. Макроекономічна рівновага та теоретичні підходи до її встановлення. 3. Економічне зростання: сутність, фактори, значення.

Тема 9. Макроекономічна нестабільність.

1. Циклічні коливання в економіці. Економічний цикл, його фази та види. 2. Безробіття: причини, види, наслідки. 3. Інфляція: причини, види, наслідки. Антиінфляційна політика.

Тема 10. Держава в економічній системі.

1. Необхідність державного втручання в економіку. Економічні функції держави. 2. Банківська система та грошово-кредитна політика. 3. Фінансова система. Державний бюджет.

Тема 11. Світове господарство.

1. Поняття світового господарства. Міжнародний розподіл праці та виникнення світового господарства. Міжнародна спеціалізація і міжнародна кооперація. 2. Етапи розвитку світового господарства. Основні риси сучасного етапу розвитку світового господарства. 3. Основні тенденції розвитку світового господарства.

Тема 12. Міжнародна торгівля.

1. Характеристика та значення міжнародної торгівлі. 2. Принцип порівняльних переваг як основа міжнародної торгівлі. 3. Державне регулювання міжнародної торгівлі: види, інструменти, оцінка

Тема 13. Міжнародний рух факторів виробництва.

1. Міжнародний рух капіталу: причини, види, наслідки. 2. Міжнародні корпорації та їх значення у сучасній світовій економіці. 3. Міжнародна передача технологій як глобальний процес. 4. Міжнародна міграція робочої сили: причини, економічні ефекти.

Тема 14. Міжнародна валютна система. Валютний курс.

1. Поняття, елементи, еволюція валютно-фінансової системи. 2. Валютний курс, його різновиди та оцінка. Попит і пропозиція іноземної валюти. Фактори, що на них впливають. Рівноважний валютний курс. 3. Платіжний баланс і його призначення. Фінансування платіжного балансу.

Тема 15. Економічні аспекти глобальних проблем.

1. Сутність та риси глобальних проблем. 2. Основні глобальні проблеми сучасності. 3. Шляхи вирішення глобальних проблем.

Теми практичних занять

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.

Тема 2. Економічні системи і власність.

Тема 3. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи.

Тема 4. Теорія виробництва та теорія витрат.

Тема 5. Основи теорії ринкових структур.

Тема 6. Доходи, їх формування та розподіл.

Тема 7. Суспільне відтворення. Основні макроекономічні показники.

Тема 8. Макроекономічна рівновага .

Тема 9. Макроекономічна нестабільність.

Тема 10. Держава в економічній системі.

Тема 11. Світове господарство.

Тема 12. Міжнародна торгівля.

Тема 13. Міжнародний рух факторів виробництва.

Тема 14. Міжнародна валютна система. Валютний курс.

Тема 15. Економічні аспекти глобальних проблем.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні заняття не передбачені

Самостійна робота

Самостійна робота студентів є основною формою оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час та передбачає опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем або питань, які передбачено для самостійного опрацювання; підготовку до виступу на практичному занятті; до виконання реферату; підготовку конспектів навчальних чи наукових текстів; підготовку до модульного контролю.

Виконання індивідуального завдання має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі аудиторного навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Контроль виконання індивідуальних завдань здійснюється за допомогою перевірки реферату, передбаченого навчальним планом.

Література та навчальні матеріали

Базова література

1. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: політекономія, мікроекономіка, макроекономіка. Підручник. 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 688 с.
2. Галушка З.І., Поченчук Г.М. Економіка: теорія і практика. Підручник. / З.І. Галушка, Г.М. Поченчук – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2020. – 232 с.
3. Дяченко Т. А. Економічна теорія / Т. А. Дяченко, Я. А. Максименко // Розділ в навчальному посібнику: Маркетингова діяльність підприємств [Електронний ресурс] : навч. посібник / О. П. Косенко [та ін.] ; ред. О. П. Косенко ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текстові дані. – Харків, 2018. – 1008 с. – Режим доступу: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/35863>.
4. Економічна теорія (історія економіки та економічної думки, політекономія, мікроекономіка, макроекономіка) : у 2-х ч. : Ч. 1 : Історія економіки та економічної думки, політекономія : навч. посіб. ; за ред. М. М. Теліщука / Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 544 с.
5. Економічна теорія : навч. посіб. / Л. С. Томашик, О. О. Перепьолкіна, Б. М. Шевчик, О. О. Сухий, О. Р. Зав'ялова; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-екон. ун-т. - Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2018. – 263 с.
6. Економічна теорія: навч. посібник для студентів спеціальностей 051 Економіка, 071 Облік і оподаткування, 073 Менеджмент, 075 Маркетинг, 076 Підприємство, торгівля та біржова діяльність / За ред. С.І. Архієреєва. - Харків: НТУ «ХПІ», 2020. – 230 с.
7. Економічна теорія: підручник / В.Г. Чепінога. – К.: Видавництво Юрінком Інтер, 2019. – 656 с.
8. Економічна теорія: підручник / В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова, Т. С. Ожелевська, Л. В. Лебедева; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 607 с.
9. Економічна теорія: підручник / [В. П. Якобчук та ін. ; під заг. ред. В. П. Якобчук] ; Житомир. нац. агрокол. ун-т. – Київ : Ліра-К, 2020.
10. Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Мікроекономіка : навч. посіб. / Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко, М. М. Теліщук, П. В. Круш, Г. Г. Старостенко, В. В. Мартиненко, Т. В. Поснова, М. А. Корж, М. О. Скорик, Т. В. Рябокін, М. М. Теліщук; Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2018. – 297 с.
11. Економічна теорія: посібник / За заг. ред. В.І. Сідорова, Є.М. Воробйова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. – 464 с.
12. Економічна теорія: навч. посібник у 2 ч. / Н. Г. Ушакова, О. А. Кулініч, Л. М. Зарецька. – Частина II. – Х. : Монограф, 2018. – 219 с.
13. Ємець О. І. Політична економія: навчальний посібник / Ємець О. І., Репела Н. П., Татунчак Я. І., за науковою ред. к.е.н., доц. О. І. Ємець. – Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М. м. Івано-Франківськ, 2017. – 328 с.
14. Mankiw N. Gregory. Macroeconomics / N. G. Mankiw. - New York : Worth Publishers, 2016. - 657 p.
15. McConnell Campbell R. Economics: principles, problems, and policies/ C. R. McConnell, S. L. Brue, S. M. Flynn. - 18th ed. - New York : McGraw-Hill, Inc., 2009. - 880 p.
16. Мочерний С.В. Економічна теорія : навч. посіб. / С. В. Мочерний. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Академія, 2008. - 640 с.

17. Основи економічної теорії : навч. посібник / С. І. Архієреєв [та ін.] ; ред. С. І. Архієреєв ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Харків : Іванченко І. С., 2018. – 120 с.
18. Політична економія : навчальний посібник / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, І. Ф. Лісна та ін. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 280 с.
19. Самуельсон П. Економіка : монографія / П. Самуельсон ; ред. О. Ліщишин. – Львів :Світ, 1993. – 495 с.
20. Сірко А. Економічна теорія. Політекономія: навч. посібник / Сірко А. – Київ, 2019. – 448 с.

Допоміжна література:

1. Бурлай Т. В. Соціально-економічна конвергенція: теорія та практика: монографія / Т. В. Бурлай ; НАН України, ДУ "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". - Київ : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2019. – 363 с.
2. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність: підручник / [Е. М. Забарна та ін.] ; Одес. нац. політехн. ін-т. – Херсон : ОЛДІ-плюс, 2020. - 411 с.
3. Економічна теорія: тенденції та розвиток системи економічних ідей: [колект.] монографія / [Е. М. Забарна та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук Е. М. Забарної ; Одес. нац. політехн. ун-т. – Одеса : Астропринт, 2018. - 388 с.
4. Економічна теорія. Політекономія: підручник / [В. М. Тарасевич та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Тарасевича. – К.: Знання, 2012. - 206 с.
5. Економічна теорія. Політекономія: підручник для студентів вищих закладів освіти / В. Д. Базилевич [та ін.] ; ред. В. Д. Базилевич. – К.: Знання-Прес, 2001. – 581 с.
6. Курс мікроекономіки: Навчальний посібник для студентів спеціальностей «Економіка», «Облік і оподаткування», «Менеджмент», «Маркетинг», «Підприємство, торгівля та біржова діяльність» / За ред. С.І. Архієреєва. – Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2019. – 156 с.
7. Макроекономіка : навч. посібник / С. І. Архієреєв [та ін.] ; ред. С. І. Архієреєв ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Харків : Іванченко І. С., 2019. – 216 с.
8. Максименко Я. А. Курс міжнародної економіки : підручник для студентів зі спеціальностей «Економіка», «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Менеджмент», «Маркетинг», «Підприємство, торгівля та біржова діяльність», «Міжнародні економічні відносини» / Я. А. Максименко.– Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2021. – 208 с.
9. Максименко Я.А. Міжнародна економіка: теорія і практичні завдання: навч. посібник / Я. А. Максименко ; ред. С. І. Архієреєв ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Харків : Іванченко І. С., 2018. – 123 с.
10. Міжнародні економічні відносини: бакалаврський курс: навч. посіб. Частина II, том II / За ред. С. І. Архієреєва, І. М. Посохова, Н. Б. Решетняк. – Харків, Видавництво Іванченка І. С., 2020. – 702 с.
11. Скорик Г. І. Вступ до макро- і мікроекономіки: навч. посіб. / Г. І. Скорик, М. Б. Швецова, П. І. Стецюк; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». - 2-ге вид. - Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2019. - 163 с.
12. Федоренко А. Є. Державне регулювання розвитку інформаційної сфери України в умовах трансформації національної економіки: монографія / А. Є. Федоренко; Чернігів. нац. технол. ун-т. - Чернігів : ЧНТУ, 2020. – 363 с.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкове оцінювання у вигляді заліку (40%) та поточного оцінювання (60%).

40% залік

60% поточне оцінювання:

- 40% оцінювання завдань на практичних заняттях;
- 10% письмові індивідуальні завдання (реферат)
- 10% тестування

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

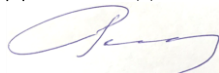
Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

5.09.2023

Завідувач кафедри
Наталя РЕШЕТНЯК

Дата погодження, підпис

30.09.2023

Гарант ОП
Марина БІРЮКОВА